

شاخه‌هایی مستحکم‌تر از تنه

«احمد شریف‌پور»

و The Document Foundation پشتیبانی و حمایت می‌شود. به تدریج توسعه‌دهندگان کلیدی اپن آفیس به این شاخه جدید مهاجرت کردند و رفته‌رفته Libre Office به قیمت لاغر شدن اپن آفیس، فربه‌تر می‌شد. توسعه‌دهندگان Libre Office از اوراکل خواستند در این پروژه جدید مشارکت کند. اما اوراکل نه تنها این پیشنهاد را نپذیرفت، بلکه اعلام کرد حمایت‌کنندگان بنیاد اسناد را تحت فشار قرار خواهد داد تا از پست‌های کلیدی خود در توسعه اپن آفیس کنار روند. در نهایت، با ادامه این روند مهاجرت، کار به جایی رسید که در پانزدهم آوریل اوراکل اعلام کرد، توسعه تجاری اپن آفیس را متوقف خواهد کرد.

زشت

شاید تاکنون به این نتیجه رسیده باشید که در جامعه نرم‌افزارهای آزاد و اپن‌سورس انشعاب‌ها پدیده‌ای مفید و پذیرفته شده به شمار می‌روند. اما در واقع چنین نیست! اریک ریموند در کتاب «کلیسای جامع و بازار» می‌گوید: «مهم‌ترین مشخصه انشعاب‌ها این است که باعث به وجود آمدن پروژه‌های رقیبی می‌شوند که پس از مدت کوتاهی دیگر نمی‌توانند کدهایشان را با هم مبادله کنند (به طور معمول به لحاظ تغییر ساختاری برنامه‌ها و روش‌های مختلف توسعه و نه به واسطه مجوزها و محدودیت دسترسی) و به این شکل جامعه توسعه‌دهندگان بالقوه را چندپاره می‌کنند.» همچنین در Jargon Files (فرهنگ آنلاین اصطلاحات هکری) آمده است: «انشعاب چیز بدی است، زیرا باعث هدر رفتن بسیاری از تلاش‌ها در آینده می‌شود...»

به هر حال انشعاب‌ها در بسیاری موارد در جهت حفظ نرم‌افزارها مفید عمل کرده و گنجینه‌هایی را برای کاربران ارمغان آورده‌اند، اما در ذات خود عمل پسندیده‌ای محسوب نمی‌شوند، زیرا تفرقه و چندپارگی همیشه مذموم است. اما خب، می‌دانید، هر چیز قیمتی دارد.

(لینوکس ردهت) شکل گرفته و از پشتیبانی سازندگان اصلی آن نرم‌افزار نیز برخوردار می‌شود. با شکل‌گیری این انشعاب، جامعه طرفداران لینوکس ردهت توانستند همچنان سیستم‌عامل دلخواهشان را در اختیار داشته باشند و از سوی دیگر ردهت نه تنها تمرکز خود را به RHEL معطوف می‌کند، بلکه می‌تواند از دستاوردهای پروژه فدورا که به نوآوری و کاربردی‌کردن فناوری‌های تازه مشهور است، نیز بهره‌برداری کند. از دیگر نمونه‌های انشعاب‌های موفق می‌توان به جدا شدن EGCS از پروژه GCC (مجموعه کامپایلرهای گنو) اشاره کرد. این انشعاب با هدف بهینه‌سازی کامپایلرها، به حدی موفق شد که در اقدامی بسیار نادر به صورت رسمی به عنوان جایگزین پروژه اصلی یعنی GCC پذیرفته شد.

بد

خریده شدن شرکت سان تقریباً تمام طرفداران آزادی نرم‌افزار و کاربران محصولات سان را شوکه کرد. تمام مجوزها و فناوری‌های یکی از شرکت‌های تأثیرگذار و فعال در زمینه نرم‌افزارهای آزاد و اپن‌سورس، در اختیار یکی از انحصارطلب‌ترین شرکت‌های دنیا، یعنی اوراکل قرار گرفته بود. در دنیای نرم‌افزارهای آزاد، اپن آفیس تنها رقیب سرسخت بسته‌نرم‌افزاری آفیس مایکروسافت بود و ترس از انحصاری شدن آن با توجه به پیشینه شرکتی مانند اوراکل اصلاً عجیب نبود. پلتفرم جاوا که حتی در زمان وجود شرکت سان نیز برخی کاربران با مجوزهای آن مشکل داشتند و به توسعه نمونه آزاد آن، یعنی OpenJDK پرداخته بودند، اکنون در دست شرکتی قرار داشت که مجوزهای محصولاتش از محدودکننده‌ترین نمونه‌ها است. اگرچه اوراکل اعلام کرده بود، توسعه این محصولات را همچنان به صورت باز ادامه خواهد داد، اما بالاخره ترس از آینده اپن آفیس بود که باعث ایجاد انشعابی جدید با نام Libre Office شد. این محصول جدید توسط بنیادی آزاد به نام بنیاد اسناد یا

fork که گاهی «انشعاب» ترجمه می‌شود، واکنشی است که جامعه اپن‌سورس یا کاربران نرم‌افزارهای آزاد، در برابر از دست دادن نرم‌افزارها و کدهای ارزشمند یا توقف توسعه آن‌ها از خود نشان می‌دهند. به تعریف ویکی‌پدیا، یک فورک زمانی رخ می‌دهد که گروهی از «توسعه‌دهندگان» قطعه‌کدی را که به صورت «قانونی» در دسترس همگان است برداشته و با مینا قرار دادن آن «پروژه‌ای جدید و متفاوت» را آغاز می‌کنند. این اصطلاح از الزامات استاندارد پوزیکس (POSIX) برای سیستم‌عامل‌های قابل‌حمل برداشته شده که در آن تابع fork() یک فراخوان سیستمی است که هر پردازنده می‌تواند به کمک آن یک کپی از خودش را ایجاد کند. زمانی که از نرم‌افزارها صحبت می‌کنیم، ایجاد انشعاب‌ها ممکن است به دلایل مختلف صورت بگیرد. تغییر سیاست شرکت در قبال کد یا برنامه‌ای خاص ممکن است باعث ایجاد یک انشعاب شود به عنوان مثال، چنین زمینه‌ای در پروژه فدورا مشاهده می‌شود. تغییر مجوز نرم‌افزارها از دیگر عواملی است که می‌تواند به ایجاد انشعاب‌ها منجر شود (مانند جدا شدن Xorg از XFree86). همچنین تملک یک فناوری یا نرم‌افزار توسط یک شرکت با اندیشه‌های انحصاری، نظیر آنچه پس از تملک OpenOffice توسط اوراکل رخ داد، می‌تواند زمینه‌ساز شکل‌گیری انشعاب‌ها باشد. در ادامه در سه بخش کوتاه به بررسی دو نمونه از این انشعاب‌ها و دیدگاه جامعه اپن‌سورس درباره آن خواهیم پرداخت.

خوب

یکی از بهترین نمونه‌های انشعاب، لینوکس فدورا است. زمانی که ردهت در سال ۲۰۰۳ تصمیم گرفت عرضه لینوکس ردهت را متوقف کرده و تنها روی نسخه سازمانی ردهت RHEL (سرنام Red Hat Enterprise Linux) تمرکز کند، فدورا از دل ردهت متولد شد و جالب توجه این که توسط ردهت نیز پشتیبانی می‌شود. در اینجا با انشعابی روبه‌رو هستیم که با هدف حفظ حیات یک نرم‌افزار ارزشمند